

Det dannede og smægtende

1915—20 af Jørgen Stegelmann

I 1915 står dansk film over for en voksende udenlandsk konkurrence, som blandt andet truer med at fratage Nordisk den stærke kunstneriske og økonomiske position på verdensmarkedet. Hollywood vokser år for år i teknisk dygtighed, og svensk film finder i den nationale litteratur en guldgrube, som udnyttes med stort talent i film, der går sejrsgangen verden over.

Foreløbig arbejder dansk film vide-

A. W. Sandberg

re i de vante baner, og størsteparten af filmene fra 1915 og de nærmest følgende år bærer et umiskendeligt præg af epigoneri. Da det efterhånden står klart, at en kraftanstrengelse er nødvendig, hvis man fortsat skal kunne hævde sig, gribes sagerne ulykkeligvis forkert an, og den ønskede fornyelse opnås ikke. *Carl Th. Dreyer* ansættes

1916 som konsulent hos Nordisk og anser det for sandsynligt, at vejen til en forbedring af dansk films stade går gennem filmatiseringer af store romaner. Rådet er ikke ubetinget godt; det medfører en respektabel serie af romanfilm, som savner indre kraft og den fornødne filmiske originalitet.

Hos Nordisk arbejder stadig *August Blom*. I 1916 kommer „Verdens undergang“, en af periodens betydeligste og mest modne film. „Verdens undergang“, manuskript af *Otto Rung*, afslører atter, at i Blom har Nordisk dansk films mest personlige instruktør; i sin nye film kombinerer han overlegent en i det ydre spændende og usædvanlig historie med et indre drama af overbevisende styrke. De vanskelige tekniske problemer løser han professionelt og næsten perfekt, og spillet virker på de fleste punkter ægte.

Verdenskrigen afføder flere pacifistiske film, deriblandt „Ned med våbnene“ og „Pax æterna“, begge instruerede af *Holger-Madsen*. Filmene dadles for

manglende dramatisk virksomhed, og en variation af temaet fra „Evangelieemandens Liv“, *Asta Nielsen*-filmen „Mod lyset“ fra 1918, lader ane, at *Holger-Madsen* trods megen flid netop i disse år arbejder uden den poesi og varme, som ellers placerer ham så højt i dansk film. Som *Holger-Madsens* hovedværk fra denne periode regnes „Himmelskibet“, en poetisk vision fra 1917.

A. W. Sandberg tegner sig for disse års mest elskede film, „Klovnen“ fra det arbejdsomme år 1917. Her trækker man (som så ofte før) veksler på cirkusmilieuet, og *Sandberg* tilføjer for så vidt ikke genren noget nyt. Men hans instruktion ejer dog personlige træk, f. eks. i filmens ejendommelige „blege“ foto, der understreger historiens smægtende og vemodige stemning.

Psilander, „Klovnen“s hovedstjerne, føler sig utilfreds med arbejdsvilkårene hos Nordisk. Han starter sit eget firma, men dør, før den første film er indspillet. Hjemvendt fra sin Homunculus-udflugt til Tyskland overtager *Olaf Fønss* *Psilanders* plads, medens Nordisk erstatte *Psilander* med *Tolnæs*, og det nye selskab — *Astra* — optræder som Nordisks eneste konkurrent. *Astra* producerer fra 1917 en lang række film, der gennemgående vidner om omhu og kultur, men lige så lidt som filmene fra Nordisk formår de at tilbagevinde dansk films efterhånden tabte position. Instruktører hos *Astra* er *Fritz Magnussen*, der bl. a. leverer den flotte „En aftenscene“, og *Martinius Nielsen*.

Benjamin Christensens eneste bidrag til perioden er „Hævnens nat“ fra 1915, et dygtigt melodrama; ligesom *Dreyer* benytter han årene op mod 1920 til at forberede sig til de kommende store indsatser. Nye navne hos Nordisk er *George Schneevogt*, der viser talent for det patetiske melodrama, og *Emanuel Gregers*, der gør sig bemærket med „Lavinien“ (*Bodil Ipsen*) fra 1919. Periodens flittigste farce-instruktør er *Lau Lauritzen*, som i tiden 1917-20 instruerer henved 100 farcer med stadigt voksende hånddel, og *Storm P.* begynder med sine tegnefilm.

Et tilbageblik på dansk film 1915-19 afslører få virkelige landvindinger, og ved udgangen af „det gyldne tiår“ synes produktionen trods mange planer og anstrengelser at stå i stampe i gamle skabeloner.